

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آینه معرفت

(فصلنامه علمی - پژوهشی فلسفه و کلام اسلامی)

سال هفدهم، شماره ۵۲/ پاییز ۱۳۹۶

صاحب امتیاز:

دانشگاه شهید بهشتی

دانشکده الهیات و ادیان

مدیر مسئول:

دکتر محمد مهدی باباپور

سر دبیر:

دکتر محمد علی شیخ

مدیر داخلی:

دکتر زکریا بهارنژاد

اعضای هیئت تحریریه به ترتیب الفبا:

دکتر محمد ابراهیمی ورکیانی (دانشیار دانشگاه شهید بهشتی)، دکتر سید علی اکبر افجه‌ای (استاد دانشگاه علامه طباطبائی)، دکتر رضا اکبریان (استاد دانشگاه تربیت مدرس)، دکتر محسن جوادی (استاد دانشگاه قم)، آیت الله دکتر سید حسن سعادت مصطفوی (دانشیار دانشگاه امام صادق)، دکتر حسن سعیدی (دانشیار دانشگاه شهید بهشتی)، دکتر محمد علی شیخ (استاد دانشگاه شهید بهشتی)، دکتر منوچهر صانعی (استاد دانشگاه شهید بهشتی) دکتر قربان علمی (دانشیار دانشگاه تهران)

همکاران علمی این شماره به ترتیب الفبا:

دکتر علی اکبر افراسیاب پور، دکتر رضا اکبری، دکتر زکریا بهارنژاد، دکتر اسماعیل دارابکلایی، دکتر عبدالکریم رشیدیان، دکتر مریم سالم، دکتر سید محمد اسماعیل سید هاشمی، دکتر عبدالله شایان راد، دکتر منوچهر صانعی، دکتر قربان علمی، دکتر حسن قنبری، دکتر حسین مقیسه، دکتر ابراهیم نوئی

مترجم چکیده‌ها:

دکتر محمد رضا عنانی سراب

ویراستار:

فروغ کاظمی

صفحه آرا:

مریم میرزایی

مدیر اجرایی:

حسین مقیسه (صادقی)

نشانی: تهران، اوین، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده الهیات و ادیان، دفتر مجله کد پستی: ۱۹۸۳۹۶۹۴۱۱

www.sbu.ac.ir/maaref/ayenehmarefat
E-Mail: ayenehmarefat@sbu.ac.ir

تلفکس: ۲۲۴۳۱۷۸۵ تلفن: ۲۹۹۰۵۶۹۴
چاپ و صحافی: چاپخانه دانشگاه شهید بهشتی

در تاریخ ۹۱/۱۰/۲۵ طی نامه ۲۰۵۱۳۹/۳/۱۸ رتبه علمی پژوهشی فصلنامه آینه معرفت توسط کمیسیون نشریات وزارت علوم و تحقیقات و فناوری تمدید اعتبار شده است.

فصلنامه آینه معرفت در سایت زیر به طور تمام متن قابل بازیابی است:

پایگاه استنادی علوم جهان اسلام www.ISC.gov.ir
پایگاه نشر دانش (پند) www.SCJ.sbu.ac.ir

سال نشر: ۱۳۹۶

قیمت تک شماره: ۵۰۰۰ تومان

توجه: مسئولیت مطالب و نظریات مطرح شده در مقاله‌های این فصلنامه بر عهده نویسندگان آن است و چاپ آنها به معنای تأیید آنها نیست.

راهنمای نگارش مقالات

از نویسندگان محترم تقاضا می‌شود از ارسال مقالاتی که مطابق شیوه‌نامه نیست، خودداری فرمایند؛ صرفاً مقالاتی مورد ارزیابی قرار می‌گیرند که مطابق شیوه‌نامه نگاشته شده باشند.

۱. مشخصات نویسنده: نام و نام‌خانوادگی، مرتبه علمی و سازمان متبوع صاحب اثر (مؤلف / مترجم)، نشانی دقیق پستی و الکترونیکی و تلفن تماس در پایان مقاله آورده شود.
۲. تصمیم‌گیری در مورد چاپ مقاله‌ها توسط هیئت تحریریه و دو داور متخصص در بازه زمانی ۵ ماه صورت می‌پذیرد.
۳. مقاله در نشریه دیگر چاپ نشده یا همزمان برای سایر مجلات ارسال نشده باشد.
۴. مقالات دانشجویان در مقطع تحصیلات تکمیلی در صورتی برای داوری ارسال خواهد شد که نام استاد راهنما نیز ذکر شده باشد.
۵. موضوع مقالات: مقاله‌های ارسالی مرتبط با زمینه‌های تخصصی فلسفه و کلام اسلامی به زبان فارسی، پذیرفته می‌شود.
۶. اجزای مقاله: عنوان مقاله، چکیده فارسی و انگلیسی، کلید واژه‌ها، مقدمه، متن، نتیجه، ارجاعات توضیحی، منابع؛ مقاله در کادر مشخص شده مجله (راست، چپ و پایین ۴/۵ سانتیمتر و بالا ۶ سانتیمتر) و قلم زر ۱۳، حداکثر ۲۵ صفحه - تنظیم شود.
۷. دریافت مقاله فقط از طریق سامانه پند، سامانه مدیریت نشر به آدرس www.scj.sbu.ac.ir امکان پذیر است.
۸. معادل اصطلاحات و أعلام بلافاصله پس از اصطلاح یا نام در داخل پرانتز آورده شود.
۹. أعلام ناآشنا اعراب گذاری شود.
۱۰. منبع تبدیل سال‌ها از هجری به میلادی یا بالعکس: وستفلد، فردیناند و ادوارد ماهر، تقویم تطبیقی هزار و پانصد ساله هجری قمری و میلادی، مقدمه و تجدیدنظر از حکیم‌الدین قریشی، تهران، فرهنگسرای نیاوران، ۱۳۶۰.
۱۱. در پایان مقاله، نخست ارجاعات توضیحی آورده می‌شود که صرفاً شامل توضیحات ضروری است نه ارجاع به منابع.
۱۲. شیوه ارجاع به منابع: به جای ذکر منابع در زیرنویس یا پایان مقاله، در پایان هر نقل قول مستقیم یا غیرمستقیم مراجع مربوط، به این شکل داخل پرانتز قرار داده شود: (نام‌خانوادگی مؤلف، صفحه). چنانچه بیش از یک اثر از مؤلف ذکر شود، منبع به این شکل ارائه گردد: (نام خانوادگی مؤلف، عنوان مقاله یا کتاب، صفحه).

۱۳. فهرست الفبایی منابع (فارسی و غیرفارسی جدا):

- کتاب:

نام خانوادگی، نام (نویسنده)، عنوان کتاب، شماره جلد، نام مترجم یا مصحح و غیره، محل نشر، نام ناشر، سال نشر.

- مقاله:

الف) چاپ شده در مجموعه یا دایرةالمعارف :

نام خانوادگی، نام (نویسنده)، «عنوان مقاله»، نام مترجم، عنوان مجموعه یا دایرةالمعارف، اهتمام کننده، محل نشر، نام ناشر، سال نشر، صفحه‌ها.

ب) چاپ شده در مجلات:

نام خانوادگی، نام (نویسنده)، «عنوان مقاله»، نام مترجم، نام مجله، دوره یا جلد، شماره (فصل / ماه و سال)، صفحه‌ها.

ج) چاپ شده در روزنامه:

نام خانوادگی، نام (نویسنده)، «عنوان مقاله»، نام مترجم، نام روزنامه، شماره (روز و ماه و سال)، صفحه.

- سند:

نام سازمانی که سند در آنجا نگهداری می شود، شماره پرونده، شماره سند.

لطفاً میزان تحصیلات، رتبه و پایه علمی، محل کار دانشگاهی، شماره تلفن منزل و محل کار، تلفن همراه، نشانی، شماره کد یا صندوق پستی و پست الکترونیک خود را در برگه‌ای مجزا همراه مقاله ارسال نمایید.

فهرست مطالب

۷	نقد و ارزیابی مشهورترین برهان اصالت وجود صدرایی (بالحاظ تقریرات گوناگون آن) محمود هدایت‌افزا
۸	ویژگی‌های طالب فلسفه اولی از منظر فیلسوفان مسلمان، رضا اکبری- سعید حسن‌زاده
۹	علم پیشین الهی و اختیار آدمی از دیدگاه ملاصدرا، عباس عباس‌زاده- سمانه ارجمندمنش
۱۰	بررسی و تطبیق توحید افعالی در آیات و روایات با نظام وجود شناختی عرفانی عبدالرضا سلامی زواره- حسن سعیدی
۱۱	الوهیت عیسی اصلی‌ترین مناقشه قرآن و مسیحیت، احمد عسگری
۱۲	بررسی دیدگاه اشاعره پیرامون کلام الهی نعمت‌الله قربانی پطروودی- علی علم‌الهدی- محمدرضا ضمیری
۱۳	حیثیت ذاتی، عقل و امانیسم؛ اسلام و غرب با تأکید بر "مطهری و هابز، لاک، اسپینوزا، برلین" حسین یزدی
14	<i>Critique and Evaluation of the Most Famous Argument of Sadrian Principality of Existence with Its Manifold Assertions, Mahmood Hedayatafza</i>
15	<i>The Attributes of a Philosophy Aspirant from the Perspective of Islamic Philosophers, Reza Akbari- Saeed Hassanzade</i>
16	<i>Previous Divine Knowledge and Human Freedom of the Will from the Point of MullaSadra ,Abbas Abbaszadeh- Samaneh Arjmand Manesh</i>
17	<i>The Study of the Unity of Divine Acts in the Holy Quran and Islamic Traditions and Its Conformity with Mystic Ontology, Abdolreza Salami Zavareh - Hassan Saeedi</i>
18	<i>The Divinity of Jesus: The Main Dispute Between Quran and Christianity, Ahamd Askari</i>
19	<i>A Survey of Asharites' Point of View on Divine Words, Nematolah Ghorbani Petroudi - Ali Alamolhoda- Mohammad Reza Zamiri</i>
20	<i>The Inherent Dignity, Intellect and Humanism, Islam and Westernism: With an Emphasis on Motahari, Hobbes, Locke, Spinoza and Berlin School of Thought, Hossein Yazdi</i>

فصلنامه فلسفه و کلام اسلامی آینه معرفت

دانشگاه شهید بهشتی، پاییز ۹۶

Research Journal of Islamic Philosophy and
Theology of Shahid Beheshti University

کد مقاله: ۱۴۲۵۰

نقد و ارزیابی مشهورترین برهان اصالت وجود صدرایی (با لحاظ تقریرات گوناگون آن)

محمود هدايت‌افزا*

چکیده

با تأمل در آثار ملاصدرای شیرازی درمی‌یابیم که مهم‌ترین یا حداقل مشهورترین برهان مثبت اصالت وجود، استدلال از طریق سببیت وجود در تحقق اشیا (ماهیات) است که در المشاعر، به صرف اختلاف در تقریر - و نه محتوا - دو دلیل نمایانده شده است. برخی فضایل معاصر، تقریرات ملاهادی سبزواری و مدرس زنوزی از این برهان را، استدلال جدیدی انگاشته‌اند؛ لذا تقریرات گوناگون از برهانی واحد، به دلیل بی‌توجهی به قواعد فلسفی ملحوظ در آن تقریرات و محتوای مقدمات آنها؛ چهار برهان مستقل قلمداد شده است. مؤید دیگر این ادعا، ایرادات مشابه اهل نظر بر این تقریرات است. در این طریق، نظریه انتساب ماهیات به جاعل، تأکید بر مجعول بالذات بودن ماهیات بدون حیثیت تقییدیه و اشکال «مصادره به مطلوب» از حیث برخی مبادی تصویری؛ بیش از هر چیز مطمح نظر منتقدان بوده است. نوشتار پیش رو ابتدا هر یک از تقریرات این برهان را، توضیح و پس از تبیین یکسانی محتوای این براهین از حیث مقدمات، حد وسط و مفروضات اولیه؛ نقدهای اهل نظر را بر این برهان سنجیده است. در این خصوص روشن شده که از میان ایرادات اهل نظر بر این برهان، اشکال مصادره به مطلوب، از قوت بیشتری برخوردار است. کلیدواژه‌ها: وجود اسمی، ماهیت من حیث هی، انتساب به جاعل، حیثیت تقییدیه، مجعول بالذات، مصادره به مطلوب.

فصلنامه فلسفه و کلام اسلامی آینه معرفت
دانشگاه شهید بهشتی، پاییز ۹۶

Research Journal of Islamic Philosophy and
Theology of Shahid Beheshti University
کد مقاله: ۱۶۶۱۸

ویژگی‌های طالب فلسفه اولی از منظر فیلسوفان مسلمان

رضا اکبری*
سعید حسن زاده**

چکیده

فیلسوفان مسلمان از جمله فارابی، اخوان الصفا، ابن‌سینا، شیخ اشراق و ملاصدرا برای آموزش فلسفه شرایطی ذکر کرده‌اند. این شرایط اخلاقی یا معرفتی است. شرایط معرفتی برخی ناظر به حالات طالب فلسفه در مسیر آموزش فلسفه است و برخی ناظر به علوم و مقدماتی که پیش از فلسفه اولی باید خوانده شود. برخی از ویژگی‌های مطرح شده، اختصاص به یک نظام خاص فلسفی دارد و برخی به همه فلسفه‌ها مربوط می‌شود. بعضی از این ویژگی‌ها ضروری و غیر قابل جایگزین است و برخی دیگر الزامی نیست. از جمله ویژگی‌های اخلاقی ضروری، دوری از شهوات، دوری از ریاست‌طلبی، ترک عادات نفسانی و پابندی به یک شریعت است. از جمله ویژگی‌های ضروری که اختصاص به یک نظام فلسفی دارد، تقدم آموزش ریاضیات و طبیعیات بر الهیات است؛ چرا که به عنوان مثال، برخی از مباحث فلسفه اولی مشائی، مبتنی بر مسائلی در ریاضیات و طبیعیات است. تقدم آموزش منطق از جمله ویژگی‌هایی است که برای هر فلسفه‌ای با روش برهانی، نیاز است، اما ضروری نیست.

کلیدواژه‌ها: آموزش فلسفه، طالب فلسفه، فلسفه اسلامی، فارابی، اخوان الصفا، شیخ اشراق، ابن‌سینا، ملاصدرا.

r.akbari@isu.ac.ir

saeed.hassanzade@gmail.com

* عضو هیئت علمی گروه فلسفه و کلام اسلامی، دانشگاه امام صادق علیه السلام

** دانشجوی کارشناسی ارشد فلسفه و کلام اسلامی، دانشگاه امام صادق علیه السلام

علم پیشین الهی و اختیار آدمی از دیدگاه ملاصدرا

عباس عباسزاده*

سمانه ارجمند منش**

چکیده

در بحث جبر و اختیار، جبر یون با عنایت به ناسازگاری علم پیشین الهی و اختیار، علم پیشین الهی را مستمسک جبرگرایی خود قرار داده‌اند؛ همان طور که برخی از متکلمان اختیار انسان را امری مسلم گرفته و منکر علم پیشین الهی شده‌اند و برخی نیز علم الهی را علم انفعالی و تبعی دانسته که هیچ نقشی در افعال انسان ندارد. در این میان ملاصدرا از فلاسفه‌ای است که تحلیل نظریه وی می‌تواند در این مسیر راهگشا باشد؛ چرا که اصرار دارد علم پیشین الهی و مختار بودن انسان را همزمان قبول کرده و علم الهی را علم فعلی بگیرد که نقش هستی بخشی به موجودات و افعال آنها را دارد. وی در موارد متعددی (وجود ذهنی، کیف، اتحاد عاقل و معقول) بحث علم را مطرح کرده است که از آن جمله طرح مبحث علم به عنوان صفت الهی است. ملاصدرا دشواری درک علم الهی را با به کارگیری مبانی اختصاصی خود از جمله قاعده بسیط الحقیقه و مراتب تشکیکی وجود، حل می‌کند و علم واجب تعالی به ماسوی را علم اجمالی در عین کشف تفصیلی می‌داند. وی معتقد است خدا محصور در زمان نیست و در علم او هیچ جنبه امکانی وجود ندارد. ملاصدرا با اثبات اختیار برای انسان از طریق وحدت شخصی وجود می‌گوید علم و آگاهی خدا هر چند در سلسله اسباب صدور فعل از انسان قرار دارد ولی اقتضای علم او این است که فعل انسان با قدرت و اختیار او صورت گیرد و در حقیقت ملاصدرا علم الهی به ذات خدا تشبیه می‌کند و می‌گوید چنانکه ذات الهی علت همه هستی است و این امر منافاتی با وساطت اسباب و قانون علیت ندارد، علم فعلی پیشین الهی نیز همچون ذات خدا منافاتی با اختیار و اراده انسان به عنوان بخشی از علت فعل در کنار تصور موضوع، تصدیق به فایده و شوق موکد ندارد و در نتیجه شبهه جبر از طریق علم پیشین الهی را به طور کلی نفی می‌کند. در این خصوص پیروان مکتب ملاصدرا هر یک با بیان‌های مختلف بر جامعیت این اندیشه تأکید کرده‌اند.

کلیدواژه‌ها: علم پیشین، جبر، اختیار، بسیط الحقیقه، وحدت شخصی وجود، ملاصدرا.

aabaszadeh@tabrizu.ac.ir

arjmand30@gmail.com

* عضو هیئت علمی دانشکده الهیات و علوم اسلامی دانشگاه تبریز

** دانش آموخته فلسفه و کلام اسلامی دانشگاه تبریز

تاریخ دریافت: ۹۵/۱۲/۲۸ تاریخ پذیرش: ۹۶/۵/۳۱

فصلنامه فلسفه و کلام اسلامی آینه معرفت

دانشگاه شهید بهشتی، پاییز ۹۶

Research Journal of Islamic Philosophy and
Theology of Shahid Beheshti University

کد مقاله: ۱۸۰۰۳

بررسی و تطبیق توحید افعالی در آیات و روایات با نظام وجود شناختی عرفانی

عبدالرضا سلامی زواره *

حسن سعیدی **

چکیده

توحید افعالی هم از نظر فهم علمی و هم به لحاظ عملی و هم به جهت تعارض ظاهری آن با اراده انسان مسئله‌ای چالشی است. اشاعره، آن را بر اراده انسان مقدم دانسته و قائل به جبر او در افعالش شدند و معتزله جانب اراده انسان را گرفته و قائل به تفویض شدند و تنها، امامیه، پیرو تفسیر بزرگان خود، اراده انسان را در کنار توحید افعالی و اراده الهی، به صورت دیدگاه «امر بین امرین» پذیرفتند. دیدگاه فلاسفه و عارفان به دیدگاه امامیه نزدیک است اما عارفان در مبحث وحدت وجود عنایت خاصی به این مسئله، داشته و به تفسیری دقیق‌تر از آنچه دیگران بیان کرده‌اند اعتقاد دارند؛ یعنی اثبات اراده در انسان به عنوان تجلی صفت (یا اسم) الهی در او. هدف ما در این نوشتار که با روش تحلیلی با مراجعه به منابع کتابخانه‌ای صورت می‌گیرد آن است که این توحید از منظر عرفانی که تابعی از مسئله وحدت وجود است با تکیه بر آیات و روایات تبیین شود.

کلیدواژه‌ها: توحید، توحید افعالی، اراده انسان، اراده الهی، جبر.

salamialabd@yahoo.com

h-saeidi@sbu.ac.ir

* دانشجوی دکتری رشته مدرسی معارف اسلامی دانشگاه شهید بهشتی

** عضو هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی

تاریخ دریافت: ۹۶/۴/۱۲ تاریخ پذیرش: ۹۶/۶/۶

الوهیت عیسی اصلی ترین مناقشه قرآن و مسیحیت

احمد عسگری *

چکیده

آنچه در آیات متعدد قرآن در خصوص عیسی و مسیحیت وارد شده همواره محل توجه و موضوع بحث از جانب متکلمان و مبلغان مسیحی بوده است. در دوره اخیر برخی از متکلمان مسیحی، برخلاف رویه متداول سنتی که سعی در مجادله و تقابل داشت، در جهت تقریب منظر اسلام و مسیحیت در خصوص عیسی تلاش کرده‌اند. در این مقاله ضمن بیان و توضیح این منظر جدید نشان خواهیم داد در رویکرد ایشان دو نکته حائز اهمیت وجود دارد: نخستین ادعا آنکه انتقادات قرآن در مواضعی که به شدت و تندمی می‌گراید نه متوجه مسیحیت رسمی بلکه ناظر بر برخی افهام و تعبیر خاص از مسیحیت است؛ دوم آنکه تلاش دارند تا از عقیده مسیحیت در خصوص تثلیث بر پایه تطبیق آن با بحث اسماء و صفات الهی در قرآن دفاع کنند و بر این اساس تقریب منظر اسلام و مسیحیت را در این موضوع به انجام رسانند. تلاش شده است نشان دهیم به‌رغم مساعی وافر این متفکران به نظر می‌رسد همچنان فرقی فارق و اختلافی اساسی مابین دو منظر وجود دارد: درحالی که در مسیحیت «شخص» عیسی محوریت تام و منحصر به فرد در نجات دارد، در قرآن عیسی و محمد همانند سایر پیامبران تنها هادی به سوی حقیقتند، حقیقتی که مستقل از آنهاست. لذا مسیحیت قائل به الوهیت عیسی است و قرآن منکر آن.

کلیدواژه‌ها: عیسی، قرآن، تثلیث، مسیحیت، الوهیت.

بررسی دیدگاه اشاعره پیرامون کلام الهی

نعمت الله قربانی پطرودی *

علی علم الهدی **

محمدرضا ضمیری ***

چکیده

بحث و گفتگو پیرامون کلام الهی از جنبه انتساب به خداوند متعال و تأثیر گسترده و عمیق آن در زندگی فردی و اجتماعی متدینان اهمیت فوق العاده‌ای دارد. در این مقاله، ویژگی‌های کلام الهی از نظر اشاعره بررسی شده است. در این نوشتار پس از ذکر مقدمات، دیدگاه اشاعره در خصوص کلام الهی، قائم به ذات، ازلی و قدیم، نفسی و غیر لفظی، واحد و متمایز از علم و اراده و ادله هر یک تبیین شده است. آنها در ادله نقلی با استناد به ظاهر آیات و روایات و در استدلال عقلی غالباً با دوروش سبر و تقسیم و تمثیل به اثبات ادعای خود پرداختند و در بخش نقد نظریه، مبانی و همچنین مورد به مورد ادله آنها مورد تحلیل و بررسی شده و اشکالات این نظریه ذکر شده است و به این جمع‌بندی رسید که نظریه اشاعره در مورد کلام الهی پیوسته و وابسته و مترتب بر هم است. یعنی باصفت ذات پنداشتن کلام الهی به کلام قدیم و از آن به کلام نفسی و در نهایت به سایر ویژگی‌ها رسیدند. در نتیجه با ابطال نخستین مبنا سایر فروعات پیاپی باطل می‌شوند. علاوه بر این ادله عقلی و نقلی آنها بسیار ضعیف و اثبات کننده ادعای آنها نیست. از همه مهم‌تر اینکه نظریه کلام نفسی، پیامدها و لوازم کلامی مخالف با اصول پذیرفته شده مسلمانان همانند نفی وحیانی بودن کلام الهی دارد و موجب تنزل آن تا سرحد کلام بشری می‌شود.

کلیدواژه‌ها: اشاعره، کلام الهی، کلام قدیم، کلام نفسی، واحد.

namat.ghorbani@chmail.ir
alamolhoda53@gmail.com
zamiri.mr@gmail.com

* دانشجوی دکتری رشته مدرسی معارف دانشگاه پیام نور
** عضو هیئت علمی گروه فلسفه اسلامی، دانشگاه پیام نور
*** عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور قم

حیثیت ذاتی، عقل و امانیسم؛ اسلام و غرب با تأکید بر "مطهری و هابز، لاک، اسپینوزا، برلین"

حسین یزدی *

چکیده

پس از طرح آزادی به صورت مسئله بعد از قرون وسطی در مغرب زمین و اهمیت دادن به آن به عنوان یک ارزش مهم، نسبت دین و آزادی در اسلام مورد بررسی فلاسفه و اندیشمندان اسلامی قرار گرفت. در این مقاله به زیر بنای مسئله آزادی میان فرق مختلف فکری اسلامی پرداخته شده است و به صورت استدلالی فرقه امامیه به عنوان فرقه موجود و دارای زیربنای تفکر آزادی معرفی شده است و ادله مختلف مکتب فکری اسلام در وجود داشتن حق طبیعی آزادی بررسی می‌شود.

در این مقاله سعی نویسنده بر آن است تا با مطالعه تطبیقی، ضمن بررسی مشابهت دو مکتب فکری فلسفی اسلام و غرب بر حق طبیعی و ذاتی آزادی، به اختلاف نظر این دو مکتب در منشأ حیثیت ذاتی انسان بپردازد. منشأ این حق ذاتی در غرب، امانیسم است و در اسلام عقل انسانی است که به وسیله آن قابلیت تعالی و تکامل وجود دارد و این همان است که خداوند در خلقت انسان از دمیدن روح خود به وی یاد کرده است و نکته مهم آنکه در دیدگاه اسلامی، آزادی جزئی از هندسه سعادت است و مسئله به صورت پازل و هندسه دیده شده است و اینگونه نیست که ارزش‌های آزادی، عدالت، امنیت، ثروت و غیره به صورت مستقل و هم عرض دیده شوند. تفاوت نگاه اسلام و غرب در منشأ حیثیت ذاتی به تفاوت دیدگاه در حدود و ثغور آزادی می‌انجامد. در نگاه غربی بر پایه مبنا بودن امانیسم حد و مرز آزادی، آزادی دیگران است. اما در نگاه تفکر اسلامی بر پایه مبنا بودن عقل برای حیثیت ذاتی، حد و مرز آزادی علاوه بر آزادی دیگران، مصالح فرد و اجتماع و خروج از مرز عقل نیز در نظر گرفته می‌شود. همچنین عوامل نگهداشت آزادی مطالعه می‌شود.

کلیدواژه‌ها: اختیار، حیثیت ذاتی، عقل، عقیده.

Critique and Evaluation of the Most Famous Argument of Sadrian Principality of Existence with Its Manifold Assertions

Mahmood Hedayatafza *

Abstract

Deliberating on Mulla Sadra Shirazi's works, we realize that the most important or at least the most famous positive argument of the principality of existence is the argument by the causality of existence in certainty of objects (quiddities) which is presented as two reasons in Al-Mashaer merely because of the difference in the assertions and not the substance. Furthermore, some contemporary scholars have considered Molla Hadi Sabzevari and Molla Modarres Zonouzi's assertions of this argument as new arguments. As a result, different assertions of the same argument are considered four separate arguments due to disregarding the philosophic principles enshrined in these assertions, the content of their premises and their conclusions. Further confirmation of this claim comes from similar criticisms raised by different scholars against these assertions. In this regard, theory of attribution of quiddities to the forger, emphasis on quiddities being forged in essence without the merits of restraining and the problem of "begging the question" in terms of some subjective principles have attracted the attention of the critics more than anything else. The aim of the present paper, is to describe each of the assertions of this argument and then reflect on the critiques of critics on this argument after explaining the equality of these arguments in terms of their premises and their substance, and also intermediate and initial assumptions. In this respect, it is concluded that the problem of begging the question is more dominant in the above-mentioned argument.

Key Terms: *Mulla Sadra, existence, principality, credibility, non-sensical essence, attribution to forger, merits of restraining, forged in essence, begging the question.*

* University of Tehran, Farabi Campus hedaymahmudatafza@yahoo.com
Reception date: 95/8/19 Acceptance date: 96/7/1

The Attributes of a Philosophy Aspirant from the Perspective of Islamic Philosophers

Reza Akbari*

Saeed Hassanzade**

Abstract

Islamic philosophers such as Al-Farabi, Ikhwan Ai-Safa, Avicenna, Suhrawardi and Mulla Sadra have mentioned a number of attributes for the philosophy aspirant. These attributes are either moralistic or knowledge-based. The knowledge-based attributes are divided into those related to the aspirant's modes over the process of studying philosophy and those related to knowledge bases considered as pre-requisites for studying metaphysics. Some attributes are relevant to some special philosophical systems and some are common to all. Some are considered as necessary and not subject to substitution and some as unnecessary. From among the moralistic attributes we can refer to keeping away from inordinate desires and aspirations of high positions and adherence to a religious belief system. From among the pre-requisite knowledge bases we can refer to the study of math and science as pre-requisites for the study of peripatetic philosophy. Logic is needed for studying any type of philosophy which requires logical argumentation but it is not essential.

Key Terms: *philosophy instruction, philosophy aspirant, Islamic philosophy, Al-Farabi, Ikhwan Ai-Safa, Avicenna, Suhrawardi, Mulla Sadra.*

* Imam Sadegh University

r.akbari@isu.ac.ir

* Imam Sadegh University

saeed.hassanzade@gmail.com

Previous Divine Knowledge and Human Freedom of the Will from the Point of Mulla Sadra

Abbas Abbaszadeh *

Samaneh Arjmand Manesh **

Abstract

In the discussion of determinism and freedom of the will, the determinists have taken the incompatibility of the divine prior knowledge and human freedom of the will as a pre-text for their deterministic views. Accordingly, some others have taken for granted the human freedom of the will and rejected the divine prior knowledge, and still a third group have considered the divine knowledge as a passive and subordinated one which has no role in human acts. In this context, Mulla Sadra is one of the philosophers whose theory can clarify the issue; for he insists on accepting the divine prior knowledge and human authority simultaneously and regards the divine prior knowledge as actional knowledge which plays a creational role in relation to creatures and their acts. In many cases (mental existence, quality, the unity of reason and wisdom), he has proposed knowledge as a divine attribute. Mulla Sadra solves the difficulty of understanding the divine knowledge by employing his own fundamental principles, including the law of comprehensive truth and the uncertainty levels of existence. He regards the previous knowledge of the most high Necessary existent as concise knowledge which is no different from detailed discovery. He believes that God is not enclosed and limited in time and there is no locality aspect to God's knowledge. Mulla Sadra, proving man's authority through personal unity, claims that similar to the lack of contradiction between God's previous knowledge and the natural causality as the means, there is no contradiction between human free will and the requirement of divine previous knowledge. In fact, Mulla Sadra resembles divine knowledge to the divine nature saying that as the divine nature is the cause of existence which has not contradiction with the law of causality, the divine active prior knowledge like divine nature has also no contradiction with man's authority and power. By this argument, he rejects the doubt of determinism implied by the divine prior knowledge. In this regard, the followers of Mulla Sadra's school have put emphasis on the comprehensiveness of his theory.

Key Terms: *Prior Knowledge, Determinism, Authority, Comprehensive Truth, Personal Unity of Existence, Mulla Sadra.*

* University of Tabriz

aabaszadeh@tabrizu.ac.ir

** University of Tabriz

arjmand30@gmail.com

Reception date: 95/12/28

Acceptance date: 96/5/31

The Study of the Unity of Divine Acts in the Holy Quran and Islamic Traditions and Its Conformity with Mystic Ontology

Abdolreza Salami Zavareh^{*}
Hassan Saeedi^{**}

Abstract

Unity of Divine Acts is a challenging issue not only because of its scientific understanding and practical considerations but also because of its apparent conflict with human will. Asharites gave priority to the Divine Acts over human will and Mutazilis took side with human will and delegation. It is only Imamiah followers who, in pursuit of the interpretation of their elders, accept human will parallel to Unity of Divine Acts and Divine Will, according to the perspective of “a command in between two commands”. The philosophers’ and Gnostic’s perspective is very close to the Imamiah perspective. But Gnostics have attended to this issue more closely and provided a more accurate interpretation of oneness of existence in the sense of providing proof for human will as the manifestation of the divine attribute (or name). Adopting a library research method, the present paper aims to explain the unity of existence from a mystic perspective relying on Quranic verses and Islamic traditions.

Key Terms: *Unity, Unity of Divine Acts, human will, Divine Will, Compulsion.*

^{*} Shahid Beheshti University

salamialabd@yahoo.com

^{**} Shahid Beheshti University

h-saeidi@sbu.ac.ir

The Divinity of Jesus: The Main Dispute Between Quran and Christianity

Ahamd Askari*

Abstract

Whatever mentioned in the Quranic verses about Jesus and Christianity have always drawn the attention of Christian theologians and missionaries. In recent times, however, in contrast with their traditional approach, some Christian theologians have changed their tone and tried to substitute opposition and dispute with reconciliation. The present article is an attempt to show that there are two points in their approach that need to be explained. First, they claim that Quran's criticism, especially when harsh words are used, is not directed toward official Christianity, but toward some minority interpretations of Christianity. Second, they have tried rigorously to reconcile the doctrine of Trinity to the doctrine of Names and Attributes of Allah in the holy Quran, concluding that there is no sharp and fundamental disagreement between Quran and Christianity. In this article, however, it is demonstrated that given their premises and claims there is still a basic disagreement; according to Christianity, Christ has a central role in saving man while in the holy Quran both Christ and Muhammad are considered as guides toward the Ultimate Truth.

Key Terms: *Jesus, Quran, Trinity, Christianity, Divinity.*

* Shahid Beheshti University

a_asgari@sbu.ac.ir

Reception date: 95/11/6

Acceptance date: 96/7/1

A Survey of Asharites' Point of View on Divine Words

Nematollah Ghorbani Petroudi *

Ali Alamolhoda **

Mohammad Reza Zamiri ***

Abstract

Discussion on Divine word has an extremely significant impact on the individual and social lives of believers as they originate from a Divine source. The present article aims to investigate Divine word from Asharites' point of view. To this end, following introductory notes, the Asharites' views on divine word, the nature of God, eternity, non-verbality, the one existent as distinct from knowledge and will are delineated with adequate reasons. In their narrative reasoning, the Asharites have drawn on the surface meaning of the verses of the holy Quran and in their intellectual reasoning, they have made an attempt to use the methods of division and allegories in their reasoning. The critique of their views has focused on their foundational reasons case by case. The conclusion is that their views on divine word are successive and interdependent. In other words, they moved from attributing concreteness to divine words to reach eternal word and spiritual word and to other divine characteristics. Consequently, by the revocation of the initial principle, other subsequent principles are successively revoked. In addition, their intellectual and narrative reasoning is poor and short of supporting their claims. Above all, the theory of spiritual word and its consequences which are opposing to the Muslims' accepted principles lead to the denial of revelation and to the degradation of the divine word to human word.

Key Terms : *Asharites, divine word, eternal word, spiritual word, the one existent.*

* Payame Noor University

** Payame Noor University

*** Payame Noor University

Reception date: 96/2/11

namat.ghorbani@chmail.ir

alamolhoda53@gmail.com

zamiri.mr@gmail.com

Acceptance date: 96/6/6

**The Inherent Dignity, Intellect and Humanism, Islam and
Westernism: With an Emphasis on Motahari, Hobbes, Locke,
Spinoza and Berlin School of Thought**

Hossein Yazdi *

Abstract

Right after the medieval ages in the west and when freedom became a recurrent value of significance, the relationship between religion and freedom was investigated by the Islamic scholars and researchers. The present study is an attempt to investigate the foundations of freedom within different Islamic schools of thought. Shiite sect is introduced, based on reasoning, as an existing sect possessing the underlying thought foundations for the idea of freedom. In addition, freedom, as a natural right, is investigated based on the Islamic system of thought. Attempts are made to investigate both the similarities and differences between the Islamic and Western thought systems with regard to freedom as one of the human's inherent rights using a comparative frame of reference. In fact, humanism is considered to be the origin of freedom in the Western thought system, while it is the human intellect that is considered the origin of freedom in Islam and the means through which man can develop and evolve. This is what God has referred to as blowing His soul into humans. From the Islamic point of view, freedom is regarded as one element in the geometry of prosperity. In other words, this issue has been treated as a puzzle with a geometry. Values such as freedom, justice, security, wealth, etc. are not regarded as independent and parallel. The difference between

the Islamic and Western perspectives with regard to inherent dignity results in differences within the realm of freedom. From a western perspective, resting upon Humanism, one's freedom is limited by others' freedom. However, from an Islamic perspective based upon reason, the limits of freedom include individual's interests, society's interests and moving beyond the boundaries of reason as well as others' freedom. Moreover, the factors contributing to maintenance of freedom are also investigated.

Key Terms: *free will, inherent dignity, reason, belief.*

* University of Azad

hossein.yazdi20@yahoo.com

Reception date: 96/1/16

Acceptance date: 96/6/6